

Aan staatssecretaris
Van DGDOO/DS

nota

Kamerbrief over het rapport "Behavioral design" van het
Trimbos instituut

TER BESLUITVORMING

Nota actief openbaar

Ja

Onze referentie

2022-0000671244

Datum

7 december 2022

Opgesteld door

[Redacted]

Samengewerkt met

JenV, VWS, EZK, ACM

Bijlage(n)

0

Aanleiding

Het Trimbos instituut heeft in 2021 een onderzoek gedaan naar een ethisch en verantwoord ontwerp voor games. Het onderzoek werd geïnitieerd door de Alliantie Digitaal Samenleven en het Trimbos instituut en gefinancierd door BZK. Aangezien het onderzoek formeel geen initiatief van BZK betreft, geldt hier niet de regel van 3 maanden waarbinnen een reactie naar de Tweede Kamer moet worden verzonden. Met deze brief is gewacht op de Werkagenda waarin de acties generiek staan benoemd in de programmalijn 'Iedereen kan de digitale wereld vertrouwen' en waarvan deze brief de verdere uitwerking is. Verder hangt deze brief samen met een brief over immersieve technologieën van JenV die in een separate nota wordt besproken. Die brief is voor u relevant omdat daarin de Werkagenda wordt genoemd, de programmalijn 'Iedereen kan de digitale wereld vertrouwen, Anticiperen op nieuwe digitale technologie'.

Het voornemen is beide brieven voor het kerstreces naar de Kamer te sturen; u zendt de brief over het Trimbos rapport, uw collega bewindspersoon van JenV die van Considerati over immersieve technologie.

De brief over het Trimbos rapport wordt voorgelegd aan uw collega bewindspersoon bij EZK. Gevraagd zal worden of u mede namens uw collega bewindspersoon de brief kan ondertekenen. De MRB heeft aangegeven dat een (mede namens) ondertekening van zijn zijde niet aan de orde is.

Geadviseerd besluit

We horen graag uw akkoord op het Trimbos rapport. De brief is aangepast op basis van de bespreking met u in het PO DGDOO van 12 december en de brief is naar de 'ik vorm' omgezet omdat het niet langer een kabinetsbrede reactie is. De aanpassingen zijn in de brief geel gearceerd.

Toelichting

Kabinetsreactie Trimbos (BZK), hoofdlijnen

Het kabinet ziet dat zelfregulering onvoldoende effect heeft op het beschermen van (met name kinder)rechten online. Het Trimbos onderzoek ("Behavioral design in videogames") laat namelijk zien dat:

- er in games veel verschillende soorten verleidingstechnieken aanwezig zijn om gamers langer in een game te houden of om hen te verleiden tot het doen van aankopen;
- deze verleidingstechnieken steeds subtieler worden zodat gamers steeds minder goed doorhebben dat er een verleidingstechniek wordt gebruikt;
- deze technieken ervoor zorgen dat kwetsbare groepen zoals kinderen bloot staan aan potentiële fysieke, sociale, mentale en/of financiële schade (ongezond gedrag, verstoring van slaap, versterken van bepaalde stoornissen);
- Het kabinet wil daarom actiever beleid gaan voeren om – in de eerste plaats – minderjarigen beter te beschermen tegen een schadelijk ontwerp;
- Het kabinet wil dit doen door middel van de volgende acties (zoals ook verwoord in de Werkagenda):
  - 1) zich sterk maken voor een verbod op loot boxes (motie Bontenbal c.s.), indien mogelijk via de Europese richtlijn op oneerlijke handelspraktijken;
  - 2) door middel van codering (een kinderrechtenkeurmerk als onderdeel van een breder keurmerk publieke waarden) de transparantie vergroten t.a.v. verleidingstechnieken die worden toegepast; het maken van een indeling van verschillende typen verleidingstechnieken en duidelijke communicatie daarover naar gamers en ouders van gamers;
  - 3) de bewustwording vergroten door campagne over positieve en negatieve effecten van gebruik van onlinediensten en producten door minderjarigen, gameverslaving en schadelijke content;
  - 4) in gesprek gaan met industrie en hen verzoeken om de data die zij hebben over problematisch gebruik van onlineproducten en diensten door minderjarigen te delen met onafhankelijke onderzoekers, zodat kennis wordt versterkt;
  - 5) na verkenning van verschillende alternatieven, het creëren van een adequate leeftijdsverificatie, bijvoorbeeld door ondersteuning van het leeftijdsverificatiesysteem dat wordt ontwikkeld door euCONSENT. euCONSENT is een Europees consortium dat een uitbreiding op de eIDAS infrastructuur ontwikkelt om een pan-Europees, veilig en privacy vriendelijk leeftijdsverificatiesysteem te realiseren;
  - 6) het ontwerpen van een kinderrechten impact assesement;
  - 7) het versterken van de Code kinderrechten online (motie Ceder/Dekker-Abdulaziz);

Onze referentie
2022-0000671244

Datum
7 december 2022

- 8) het vroegtijdig betrekken van toezichhouders ter versterking van beleidsinitiatieven.

Onze referentie
2022-0000671244

Datum
7 december 2022

Politieke context

In de brief over het Trimbos rapport is de motie verwerkt over loot boxes (Bontenbal c.s.) en de motie over het vervolg en de versterking van de Code kinderrechten online (Ceder/Dekker-Abdulaziz). Verder wordt de toezegging afgehandeld aan dhr. Bontenbal (CDA) om in deze kabinetsreactie een rapport en de aanbevelingen daarin van UNICEF mee te nemen.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Rapport Trimbos instituut	
2	Rapport Considerati	